

eios

JÁROM
ALATT

"Az
Igazság mégis
győzni fog!"

1938 - 1963

NEGYEDSZÁZADA TÖRTÉNT. . .
BELVEDERE ÉS ELŐZMÉNYEI
Sirchich László.

NEGYEDSZÁZADA, hogy Belvederében a trianoni magyar- cseh-szlovák per újabb állomásához érkezett... Amikor felidézzük 1938 őszének a Dunatáj trianoni csődtömegének felszámolását célzó törekveseit, emlékeznünk és emlékeztetnünk kell a belvederei rendezést megelőző néhány olyan, ma már történelmi előkörülményre, amely a nyugati közvélemény elfogulatlan, sajnos kisebb szektora, - de a gyorsan és könnyen felejtők felé is megfelelően érzékelteti a nagyjából néprajzi alapon történt rendezés vitathatatlan jogosultságát, -változatlan szükségszerűségét.

A jólismert beállítás, amely Belvederét az akkori konstelláció meghatározta európai fejlődés függvényének tünteti fel, könnyű és átlátszó alibi a magyar népet is egyképen megillető önrendelkezési jog gyakorlati érvényesítésének megtagadására.

1938 őszének eseményeit a husz esztendő előzmények nélkül elemezni már önmagában is elfogultságra, a magyar-csehszlovák viszonyt meghatározó tényezők ismeretének teljes hiányára vall.

AZ IMPERIALISZTIKUS TRIANONI HATÁRMEGVONÁS KÖVETKEZMÉNYEKENT egyensúlyt vesztett térséget maradéktalanul ellenőrző Csehszlovákiának, a kisantant vezető hatalmának és irányítójának alaptól a huszas években elhangzó nyilatkozataikkal nemcsak koncepcióhiányról, de az általuk felidézett közep európai vákuum következményeként, teljes bizonytalanságukról is tanuságot tettek. Akkor még élénken emlékeztek, milyen körülmények között született meg a trianoni határ... Az 1919 április 7-én Prágában tárgyaló Smuts tábornok felé Masaryk hajlandónak mutatkozott a szinmagyar Csallóköz visszaadására. Pályi Ede előtt még tovább ment: " ... a tulnyomóan magyarlakta területek visszaadásáról igenis lehet tárgyalni, de természetesen csak megfelelő feltételek mellett... " Dokumentációs jellegű Masaryk Tamás 1927 október 28-án tett nyilatkozata: " ... sohasem titkoltam, hogy a békeegyezmények és különösen Európa új felosztásának műve nem minden részletében tökéletes .Bizonyos korrekтура részleteiről lehet tárgyalni..."

Megszólt Tusar volt bécsi csehszlovák követ is, aki dr. Medinger szenátor előtt így nyilatkozott meg: " Kisebb államterület, kétségkívül, értékesebb lett volna. A magyarok mindig idegen test lesznek az új államban... a magyar területek annexiója kedvezőtlenül teszi viszonyunkat Magyarországhoz, ami pedig Csehszlovákiára nézve, gazdasági szempontból is, nagyjelentőségű. Idejében jóvá kell tenni azt, ami egykor tulságosan jól sikerült.....a tárgyalás folyamán a magyarlakta területekről való lemondás értékes kompenzációk tárgya lehet. Önkéntes revíziója egy tévesen megállapított helyzetnek... " (Prager Tagblatt, 1927.8.3. és Brünner Zeitung. 1927.8.5.)

1921 március 14. és 15.-én Benes csehszlovák külügyminiszter a Harrachok bruck-királyhidai kastélyban Teleki Pál magyar miniszterelnökkel és Gratz Gusztáv külügyminiszterrel találkozott. A tárgyalások során, Benes bizonyos területi revízióra is tett javaslatot, egyidejűleg kijelentette, hogy a nagyszámu magyar kisebbség Csehszlovákia számára egyáltalán nem kelleme... " Én nem is követeltem volna annyit saját jószántamból, de nekem is számolnom kellett a szélesseges elemekkel... " (Papers and Documents, II.)

TRIANON HASZONÉLVEZŐI, ime, maguk sem tartották véglegesnek a békeparanccsal megvont határt... A megkerdezése nélkül, akarata ellenére elszakított felvidéki magyar millió pedig, Trianon előestéjén, 1920 június 2-án, bátor képviselőjén, Körmendi-Ekes Lajoson keresztül nyilatkoztatta ki, hogy csak azért vesz részt az új államalakulat parlamenti életében, mert " ezuton veli biztosithatni a lehetőséget arra, hogy a vele elkövetett példátlanul súlyos nemzetközi igazságtalanságoknak, a közjogi és magánjogi jogfosztásoknak ellene alkalmas zott rendszerével szemben tiltakozó szavát messzehangzóan felemelhesse.... " Hangsúlyozta a nyilatkozat, hogy a felvidéki magyarságot megkerdezése nélkül csatolták a Csehszlovák köztársasághoz, majd ezekkel a drámai szavakkal fejeződik be : " Önrendelkezési jogunkat soha és semmiképen fel nem adjuk, azt fenntartjuk és követeljük ! " Így kezdődött... S folytatódott Szent-Ivány József 1920 szeptember 24-én mondott költségvetési beszédének alapvető megállapításával : "... a felvidéki magyarság sohasem fogja elismerni, hogy Csonka-Magyarország nemzetgyűlése egyedül jogosult volt a ratifikálásra... Mi ehhez a békéhez semmikor sem adtuk hozzájárulásunkat és sohasem fogunk sorunk intézéséről lemondani. "

A felvidéki Egyesült Magyar Párt 1938 őszén elhangzó deklarációja ebben a szellemben, a kisebbségi magyarság husz esztendő s lelki magatartásának hű tolmácsolójaként jelenti be, hogy a felvidéki magyarság ragaszkodik önrendelkezési jogához és maga veszi kezébe sorsának intézését. Ez a kiáltvány, Belvederét jóval megelőzve, a felvidéki magyarság megmáshithatatlan akaratának ma már történelmi dokumentuma.

A DUNAI NÉPEK SZOLIDARITÁSA ELLEN ELKÖVETETT CSEHSZLOVÁK BÜNÖK. 1938 őszén bosszulták meg magukat. A széteső köztársaság szlovákságának nagy többsége azelőtt sem tette magáévá Benes " csehszlovák állam és nemzetkonceptióját ", nem mutatott hajlandóságot a közös " állami patriotizmus " elfogadására . A csehszlovák kormány valóságérzék -hiánya, francia és szovjet orosz illúziói, konok elfogultsága következményeként eredménytelen Runciman-misszió, az első CSR többi, nem " államalkotó " nemzeti kisebbségeinek elkeseredése és rohamosan növekvő nyugtalansága olyan válságos európai legkört alakítanak ki, amelyet csak a szeptember 28.-i müncheni négyhatalmi egyezmény oldhatott fel. Az alapjaiban megváltozott konstellációban látták a szlovákok elérkezettnek az időt, hogy gyökeres revízió alá vegyék ők is az autonómiát ígérő pittsburghi szerződéssel, a turóc-szentmártoni deklaráció be nem tartott titkos klauzulájával, a " vacuum iuris " elméletre Tuka-perrel felelő, súlyosan megterhelt cseh-szlovák viszonyt. A szlovák néppárt által Zsolnára összehívott szlovák pártközi értekezleten kombinációkban nem volt hiány. Voltak, akik a teljes elszakadásra gondoltak, komoly pártja volt a lengyel-szlovák egyesülésnek, de a magyar-szlovák unió gondolatának is. Vonatkozóan Kánya Kálmán külügyminiszter szept. 27.-i 5993/106 sz. Hory András varsói követhoz intézett számjeltávirata érdekes dokumentum:

"... Tiso napokban három pontban fogalta össze kívánságaikat Magyar - országhoz való csatlakozásuk esetére. Ezek : 1.) Központi hivatal végrehajtó hatalommal Szlovenszko közigazgatását illetőleg és szlovák nyelv hivatalos használata. 2.) Külön országgyűlés-féle törvényhozó hatalommal saját belügyekben, vallás és közoktatásügyekben és igazságügy terén személyi ügyekben. 3.) Költségvetési kvóta. Tisóval közöltük, hogy kívánságaikat akceptáljuk, mit megnyugvással vett tudomásul..." Végülis, a többségi határozattal létrejövő október 6.-i zsolnai manifesztum deklarálta Szlovákia autonómiáját.

A MÜNCHENI NÉGYHATALMI EGYZEMÉNY 2.sz. függeléke alapján (" a négy nagyhatalom kormányfői kijelentik, hogy amennyiben a Csehszlovákiában élő lengyel és magyar kisebbségek problémáját az érdekelt kormányok három hónapon belül egyezség útján nem rendeznek, a kérdést a ma összegyűlt négy nagyhatalom kormányfői újabb értekezleten tanulmány tárgyává fogják tenni ") 1938 október 9-én, Komáromban végre meginduló tárgyalásokon az új "kötőjeles" államjogi helyzetnek megfelelően, a szlovák Msgr. Tiso vezette Cseh-Szlovákia delegációját. Az első napon még kedvező légkörben indultak meg a tárgyalások s a cseh-szlovák delegáció beleegyezik Ipolyság és Sátoraljaujhely-kisállomás, "jószándékát" jelképező átadásába. Másnap már nyilvánvalóvá válik, hogy a Kánya és Teleki vezetése alatt álló és Andorka Rudolf vk. ezredes, katonai szakértő asszisztenciájával tárgyaló magyar kormányküldöttségnek az 1910-es népszámlálás alapján felvázolt etnográfiai határra vonatkozó javaslata a cseh-szlovákok merev ellenzésével találkozik. Tisóék először csak a Csalló - közt, majd ennek háromszorosát, - kb. 5400 négyzetkilométert, 350 ezer lakóssal - ajánlottak fel. A négy napig tartó komáromi tárgyalások, amelyekre a cseh-szlovákok bizonytalanul és felkészületlenül, a magyar delegáció bő anyaggal s a Dunatáj akkor legkiválóbb nemzetiségi szakértőjének, Teleki Pálnak a színek elrendezésével nemcsak a nemzetiségi megoszlást, de a népsűrűséget is bemutató, híres nemzetiségi térképevel felszerelten érkeztek, a cseh-szlovák küldöttség magatartása miatt, október hó 13.-án megszakadtak.

Itt nem lesz érdektelen, ha röviden megjegyezzük, hogy a régebbi kiegyezési törekvések mindig a néprajzi, nemzetiségi szempontokat vették kiindulási alapul. Így az 1861-es szlovák Memorandum csak Pozsony, Nyitra, Bars, Mont, Nógrád, Gömör, Torna, Abauj, Zemplén vármegyék szlováklakta részeit javasolta ugynevezett felsőmagyarországi szlovák kerületté alakítani. A kerület fővárosává, akkor, nem Pozsonyt, hanem Besztercebányát jelölte meg. Hogy a trianoni határ messze meghaladta a szlovák aspirációkat is, utalunk Hodza Milánnak 1918 őszén a demarkációs vonal megvonását illető, Budapesten folytatott tárgyalásaira. Hodza a néprajzi elv alapján akart megállapodást kötni. Benes közbelépése állította le a további tárgyalásokat.

KOMÁROMOT HOSSZAS DIPLOMÁCIAI TEVÉKENYSÉG KÖVETTE. Hangsúlyt érdemel, hogy az akkori magyar kormány - elfogulatlan nyugati megfigyelők, így Macartney, Taylor szerint is - feltétlenül n e g y h a t a l m i döntés tárgyává kívánta tenni a magyar-szlovák vitát. A magyar külügyminisztérium ezt az óhaját nemcsak Páris felé, hanem London irányában még nagyobb nyomattal ismételte meg. A magyar államfő Neville Chamberlainhez intézett levele a kevéssé ismert, de döntő dokumentum az akkori magyar koncepciókat illetően. Horthy kormányzó vonatkozó leveleire, Chamberlain - többek között - így válaszolt. "... mindenképp szeretném biztosítani fészeltőségomat, hogy sem öfelsége kormánya, sem én személyesen nem vagyunk közömbösek azon tárgyalások iránt, melyeket kormánya folytat a csehszlovák kormánnyal a célból, hogy kiigazítsa a fenn-

álló politikai határokat,illetőleg szorosabb összhangba hozza a nemzetiségi viszonyokkal ezen a területen. Ha mi tartózkodunk a jelen tárgyalás alatt lévő bonyolult problémákba való érdemleges beavatkozástól, úgy ez nem a várt eredmények fontossága iránti közömbösségből származott. Ellenkezőleg, az az őszinte óhajunk, hogy ez alkalommal elérhető legyen egy olyan jóakarát sugallta s minden érdekelt fél jogán és érdeken alapuló egyezmény, mely enyhíti a nemzetiségi sérelmeket, s lerakja a Magyarország és Cseh-Szlovákia közti tartós és gyümölcsöző együttműködés alapjait. Mint főméltóságod láthatta, lord Halifax október 24.-én Edinburghben tartott beszédében kijelentette, őfelsége kormánya elismeri hogy Magyarországnak jogos követelései vannak, s reméli, hogy ezek békes tárgyalások útján lesznek kieszaközölhetők.... végül kijelenthetem, hogy ha bármikor úgy érzi, hogy jó szolgálataim hasznosak lehetnek, természetesen boldogan megteszem mindazt, ami erőmből telik, a müncheni egyezmény többi résztvevőjével együtt, hogy Magyarország elérhesse igényeinek olyan kielégítését, amely egy igazságos megegyezés alapját fogja alkotni... " végződik Neville Chamberlain 1938 október hó 28-án kelt levele.

A hosszú vita során a magyar kormány népszavazás útján való döntést ajánlott. Tiszók berlini útjával s az új külügyminiszter, dr.Chvalkovszky berlini kapcsolataival magának hátvédet építő csehszlovák politika a tengelyhatalmak döntőbíráskodását szorgalmazta.

A VÉGRE 1938 NOVEMBER 2.-ÁN BECSBEN, a Belvedere palotában összeülő német-olasz döntőbíráóság megállapította magyar-szlovák határ az első olyan rendezése a történelemnek, amely - nagyjából - néprajzi elvek alapján történt. Az 1938 december 15-én megejtett magyar népszámlálás szerint, a visszatérő területen a lakosság száma 1,032.356 lélek volt. Az 1930-as csehszlovák összeírás eme területen mindössze 27.7 százalék (365 ezer) szlovákot mutatott ki, míg az 1938-as korrekt magyar statisztika a visszacsatolt terület népességének csupán 11.9 százalékát találta szlováknak. Legalább 80.000 magyar maradt szlovák uralom alatt, a jelentős szórványok továbbá Pozsony s a nyitrai összefüggő magyar nyelvsziget magyarjai.

* * * * *

A TÖRTÉNELMI IGAZSÁG, de a célzatos beállítások is megkívánják annak hangsúlyozását, hogy Magyarország a krízises 1938 őszén sem feledkezett meg revíziós politikájának ama alapelveiről, amely ugyanazon hatalmaknak a közreműködésével óhajtotta elérni a trianoni szerződés felülvizsgálatát, amelyek a szerződést létrehozták. Ha másként történt, egyáltalán nem az akkori magyar vezetésen mullott... Az oly ritkán tapasztalható, de a nemzetközi életben elengedhetetlen tárgyilagosság rovására menne annak - a későbbi hideg magyar szlovák viszonyt jelentős mértékben meghatározó - körülménynek elhallgatása is, hogy Bécsben Ciano olasz külügyminiszter volt a jogos magyar követeléseket rokonszenvvel támogató tárgyaló fél, Ribbentrop inkább a szlovák álláspont felé teendő engedelmények irányában exponálta magát.

A Kánya - Teleki képviselte tiszta és becsületes, népszavazást kérő magyar álláspontot Belvederében ugyan nem honorálták, de a bécsi - döntést követően megnyilvánuló magyar öröm, a bevonuló magyar honvéd - csapatok fogadtatásának na már történelmi jelenetei, a magyar testvériség feledhetetlen megnyilatkozásai felérték egy népszavazással ...!

A CSEHSZLOVÁKIAI MAGYAROK NEMZETI BIZOTTMÁNYÁNAK ANKÉTJA
A TÉRSÉG SORSKÉRDÉSEINEK ÉS A MAGYAR KISEBBSÉGEK
JELEN HELYZETÉNEK TANULMÁNYOZÁSÁRA.

A CSEHSZLOVÁKIAI MAGYAROK NEMZETI BIZOTTMÁNYA által kezdeményezett clevelandi ankét Közép-Kelet-Európa jelenéről és jövőjéről nagy érdeklődés mellett, magas színvonalon és egyetértő hangulatban folyt le. A közönség soraiban az emigráció clevelandi és környékbeli, de távolabbi értelmiségének is sok értéke és csoportja jelent meg. A Hilton-Statler-Hotel tágas, kerekalakú, nagy klubtermében a reggel 10 órakor kezdődő ankét este 8 óráig tartott. Az előadók és a nagy érdeklődéssel résztvevő közönség felvillanyozódva hagyta el a tíz órán át tartó ankétot. Az ankéton a kommunizmussal szembeszálló emigráció töretlen, régi színvonala jelentkezett, mintegy bizonyítja, hogy a megváltozott körülmények között is megvan még a régi ész-erő-akarat.

Az ankét, mint a Csehszlovákiai Magyarok Nemzeti Bizottmányának sok rendezése, a kezdeményezés friss indításával hatott. A clevelandi ankét jelentőségét ebben is kell felismerni, az új légkörben szükséges nagyobb szellemi erő kifejtés és az ellentéteket átfogó elvi jelentőségű emigráns munka indításában.

A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI ANKÉTOT délelőtt 10 órakor a házigazda, az ankét kezdeményezője Sirchich László, a CSMNB alelnöke nyitotta meg. Az üdvözléseket ismertette, amelyek a szabadföldi élet minden rétegződéséből, csoportja részéről köszöntötték az ankét gondolatát. Majd Elek Kálmán, a CSMNB kpti. pénztárosa olvasta fel Hites Kristóf atya, a CSMNB alapító-főtitkárának üzenetét.

KRISTÓF ATYA ÜZENETE

" A nyugati partok magyarjai nevében," mondotta Kristóf atya üzenete, szívből köszöntöm az ankét rendezőit, szereplőit és résztvevőit. Örömmel tölt el bennünket az a tudat, hogy az emigráció szétszórt és széteső frontján vannak csüggedetlenül kitartó, erős lelkek, akik átéltek a némaságra ítélt és önvédelmétől megfosztott, elnyomott nemzet sorsproblémáit és minden rendelkezésükre álló eszközzel küzdenek jobb jövőjéért. A holnapot kialakító, világtörténelmi erők mélyreható változásainak és alakuló új viszonyainak válságos idejében egy kis nemzet jövőjének nincs más biztosítója, sem képviselője, mint legjobb fiainak kitartó, hűséges szolgálata és ébersége, amellyel a változó politikai erőkhez viszonyítják népünk sorskérdéseit és az adott lehetőségek szerint védelmezik érdekeiket. Népünk 1956-ban meggyőző bizonyosságát adta annak, hogy helyet és szerepet érdemel a nemzetek alakuló, új közösségében. Jelenlegi, letaposott és kiszolgáltatott állapotában ez a tanubizonyosság reményeink záloga, megőrzői pedig azok, akik a reménytelenségben sem szűnnek meg népünk sérelmeit érzékeny lélekkel képviselni és jogait, igazságos érdekeit a kor nyelvén a világ tudatába idézni. Testileg távol, de lélekben veletek együtt, népünk jobb sorsát szolgáló és sürgető gondolat és eszmeközösségben üdvözlöm ankétotokat," mondotta Kristóf atya üzenete.

" NEM KONNYÚ ÉS A JÖVŐBEN SEM LESZ AZ "

Az ankét megnyitására a rendezőség Takács Gábor atyát, a Vasárnap főszerkesztőjét kérte fel. Az Amerikában élő magyar emigráció köztisztelőben és közszeretetőben álló doyenje megilletődött hangulatban nyitotta meg az ankétot :

" Örömmel vállaltam az előadássorozat megnyitását, mert ismerős, kipróbált emigráns közéleti munkások jelennek meg ezen az előadássorozaton, hogy mint előadók, vagy az előadások elnökei, vagy mint felszólalók szolgálják az emigráció fejlődésének az ügyét. Több alkalommal én is ott voltam, amikor a nemzet emigráns megnyilatkozásait ki kellett fejezni, vagy ki kellett emelni. Elmondhatom tehát, hogy a régi és hűséges jóbarátként jelennek meg most, amikor ennek a jelentős emigrációs összejövételnek a feladatáról kívánok előljáróban néhány szót szólni. A mi emigrációnk helyzete nem könnyű, sohasem is volt könnyű és a jövőben sem lesz az. Igen nehéz napok állnak a szabadföldi magyarság még cselekvő és küzdőkész fiai és leányai előtt. Az istentagadó zsarnokság az idő múlására és az emlékezet gyengülésére számít és ez éppen napjainkban mutatkozik meg világosan. Ugy gondolja ugyanis ez a zsarnokság, hogy az idő múlása, a kortársak és szentanuk halála, az árvák pusztulása, a megtört szívű szülők eltemetése, mind közelebb viszi őket a végső célhoz : a kényelmet szerető és a küzdelmet kerülő Nyugat elaltatásához és megközelítéséhez. Minden szentanu halála, minden kortárs elnémulása egy-egy nyeresége ennek a kommunista taktikának. Ebből érthető, hogy az emigrációk - és köztük elsősorban a magyar emigráció - még sohasem volt olyan kellemetlen a kommunista zsarnokságnak, mint éppen napjainkban. El is követnek mindent, hogy ezt az emigrációt fenyegetésekkel, csalogatással bekerítsék, megzavarják és elnémitsák. A mai vasfüggöny mögötti taktika el akarja hitetni a nyugati kormányfőkkel és közéleti emberekkel, hogy a vasfüggöny mögött minden megváltozott. Tervük nem is alaptalan. A kommunista zsarnokság annyira idegen a szabad ember gondolkozásmódjától, a szabadon kialakult politikai intézményektől, annyi hazug nevet, jelszót és kiforgatott címet használnak már, hogy a tájékozatlan nyugati embert könnyen lehet megtéveszteni, könnyű vele elhitetni, hogy a nyugati hangzású címek, nevek ugyanazt jelentik, mint a Nyugaton. Ezeket a megtévesztést az emigráns látja, igyekszik a Nyugatot tájékoztatni, sok esetben eredményesen, elég sokszor bizony eredménytelenül. De képzeljük el, mennyivel előbbre lennének a szovjet megközelítő és törbeejtő tervei, ha az emigrációs felvilágosítás és tájékoztatás nem riasztotta volna fel a nyugati ember őrködését. Feladatunk a további tájékoztatás és felvilágosítás. A magyar emigráció helyzete kétféleképpen nehéz, mert a népünket védő felvilágosításnak túl kell terjednie a csonka-ország határain és magába kell foglalja a felvidéki, kárpátaljai, erdélyi és délvidéki magyarság sorsát. Kötelességünk nemzeti nyomoruságunk történetét ott kezdeni, ahol nyomoruságunk kezdődött, a trianoni békénél. Ezért örülök annak, hogy a rendezőség gondolt ennek a szükségére, és ilyen módon szerkesztette meg a közép-kelet-európai ankét napirendjét.

Folytassuk tehát az igazság művelését ", mondotta megnyitó beszédének befejezéseként Takács Gábor atya. Az ankét ezzel a programmal indult : az igazság művelésének a programjával.

MAGYAROK ERDÉLYBEN

Az ankét első előadását, amelyet személyes megjelenésében akadályozott Révay István irt, Cleveland most megválasztott új-mintapolgára az erdélyi Ferenczy Sándor olvasta fel. Révay István hatalmas körképet rajzolt a rabulvett és irgalmatlanul pusztított erdélyi magyarság életéről. Révay István előadásában megállapította :

"Nem lehet vitás, hogy a román kommunista kormányzat 1956 évi magyar forradalom és annak az erdélyi magyarságra gyakorolt hatása után a romániai magyarság teljes nemzeti elnyomását kezdte el.

Ez az elnyomás a közélet minden vonatkozásában nyilvánul, igazolására pontos evidenciák állnak rendelkezésre. Mielőtt példákkal igazolnánk ezt, állapítsuk meg okait. Tekintettel a magyar kisebbség magas számerejére (számuk nagyobb például egész Albánia lakosságánál) a kommunisták nemzetiségi engedmények után próbálták eleinte a magyar kisebbséget a román kommunista állam részére konszolidálni. Csakhamar kitűnt, hogy ez a politika a történelmi és nemzeti hagyományaihoz erősen ragaszkodó magyarság öntudatát csak tovább erősíti, nem nyeri meg a kommunista állam számára, hanem ellenkezőleg nemzeti különállását szilárdítja meg. Erre a tapasztalatra a magyar forradalom hatásai tették fel a koronát, amikor a magyar kisebbség minden rétege egyöntetűen kimutatta a forradalommal való teljes szolidaritását. Ez az egyik oka, hogy a kommunisták az ellenkező véglet - a teljes nemzetiségi elfojtás politikájára tértek át. Amíg ez év tavaszáig csupán a honi és emigráns magyarok figyelték aggodalommal az Erdélyben végbemenő nyílt és kiméletlen nemzetiségi elnyomást, ez év tavasza óta a világ közvéleménye is tudomást szerezhetett róla. Edward Crankshaw Anglia ismert keleteurópai szakértője nagyobb cikket írt a londoni Observer-ben, melyben részletesen ismerteti a romániai magyarság elleni elnemzetlenítési hadjáratot és felhívja rá a közvélemény figyelmét. Az emigráció emlékirattal fordult a UN-hez, valamint a washingtoni State Departmenthez, nyilvános tiltakozó gyűlések voltak mindenfelé a szabad világban. A newyorki magyarság tiltakozó tüntetést rendezett a román kommunisták UN delegációjának otthona előtt, a vasfüggöny mögé sugárzó nyugati rádióállomások tudomására hozták az otthoni magyarságnak, hogy a szabad világ pontosan ismeri a helyzetet és megtörténtek az első lépések annak minél szélesebbkörű leleplezésére. Az otthoni közvélemény a hírek szerint nem tartja kizártnak, hogy a román kommunista kormány magyarokat elnemzetlenítő politikájának leleplezését a Szovjet is elősegíti. Persze nem a magyarság iránti igazságérzetből, hanem tisztán taktikai fegyverként Románianak a Kölcsonös Gazdasági Segítés Tanácsa államközi ipari és gazdasági terveivel szembeni renitenskedő magatartása ellen. Volt már példa erre. Pár év előtt Kruscsev híres leipzig-i beszédében Titót fenyegette és szorította azzal, hogy éles formában hozta fel a vajdasági magyarság feletti uralmának ügyét. Akár igaz, akár nem hogy az oroszok is szitják ezeket a híreket, ettől várni semmit sem lehet, mert a Szovjet számára az ilyenek csak átmeneti taktika epizódok. Hogy etéren még rengeteg megfontolt teendő vár ránk, mutatja a Washingtoni State Department válasza, melyet ebben a tárgyban adott. Ez a válasz a legmegdöbbentőbb dokumentum, mely emigrációs kisebbségi gyakorlatunk folyamán eddig a kezünkbe került. Ez a válasz legszomorubb bizonyítéka annak, hogy a romániai magyarság mennyire védtelen és milyen tökéletes mértékben van kiszolgáltatva. Kérem az igen tisztelt ankétot hogy foglaljon állást.

Az előadáson és az utána következő vitán Takács Gábor atya elnökölt.

MAGYAROK CSEHSZLOVÁKIÁBAN

Ezután Sirchich László, a CSMNB alelnöke tartotta meg előadását "Magyarok Csehszlovákiában" címmel. Az elnöklést Kossányi József, a kitűnő felvidéki költő vette át.

Az 1945-től 1949-ig tartó időszakot a Felvidéken az úgynevezet kassai program határozta meg, amely elképzelhetetlen megalázást és jogfosztást hozott a magyarság életére. A moszkvai szerződésben a csehek és oroszok megállapodtak abban, hogy a többnemzetiségű cseh államot erőszakkal nemzeti állammá teszik. Ennek érdekében, a Moszkva által ne -

vett és irányított csehszlovák kommunisták és a csatlakozó kollaborán-
sok vették kezükbe a magyar kérdés "megoldását" ... Az előadó tété-
lesen ismertette a kisebbségi magyarság elleni hadjárat egyes állomásai-
t; mindazon köztársasági elnöki dekrétumokat és a Szlovák Nemzeti Ta-
nács által kibocsátott rendeleteket, amelyek kollektíve helyezték tör-
vényen kívül es tették földönfutóvá a szlovákiai magyarságot. Foglalko-
zott a szomorú emlékü deportálásokkal; elemezte az akkori csehszlovák
belügyi igazgatás "A magyarok eltávolítása Szlovákiából: biztonsági
rendszabályok" című bizalmas rendeletét. Idézte a Tanács hivatalos lap-
ját szöveget az 1946. február 27-én parafált magyar-csehszlovák lakosság-
csereegyezményről; a magyar népi vagyont ért négy milliárdnyi veszteség-
ről. Majd a párisi szerződéssel foglalkozott, amely létrehozta a pozso-
nyi hidfőt - Benes régi álmát - Groszvárt, Dunacsunyt és Horvátjárfalut
is hozzácsatolva Csehszlovákiához. Kellő figyelmet szentelt a 45 utáni
idők egyik legsötétebb fejezetének, az ugynevezett reszlovakizációnak.
A Csehszlovák Kommunista Párt és a Magyar Dolgozók Pártja között létre-
jött titkos egyezmény pedig - 1948 nyarának status quo-jára helyezked-
ve - megmagyarázza a jelenlegi magyarországi kommunista államvezetés
félreérthetetlen álláspontját, a maradék ország határain túl élő magyar
milliók sorsát, jövőjét illető teljes érdektelenségét... Megemlékezett
az előadó a nagy földcsuszamlás után a háborúdúlta, maradékerszlovákia-
ba menekült felvidéki magyarok küzdelmeiről is. Dr. Holota János egykori fel-
vidéki kisebbségi magyar törvényhozó, "Feljegyzés - Küzdelmünk a fel-
vidéki magyarságért a második világháború után" című gondolatörzött s
szalkalommal nagyvonalúak, először ismertett emlékiratában értékes
dokumentációját adja az eddig aligha ismert erőfeszítéseknek. Az elő-
adó bő dokumentációval ismertette Csehszlovákia magatartását a magyar
szabadságharcot szemben. Rátért a magyar szabadságharcot követő, kife-
lé ugyan még a lenini nemzetiségi elvet hangoztató, valójában a "szo-
cialista hazafiság" jelszavával a beolvasztás politikáját alkalmazó
"új szakasz" elemzésére. Ismertette az előadó a CSEMADOK (Csehszlová-
kiai Magyar Dolgozók Kulturális Egyesülete) kiemelkedően értékes nép-
nevelő munkáját. Részletesen foglalkozott a szlovákiai magyar könyvki-
adás problémáival, s azzal a lelki magatartással, amely a fiatal író-
nemzedék bátorságát és hűségét bizonyítja. Ez a magasabb szintézis, a-
mely korántsem ismeretlen az egykori kisebbségi ember számára s a ma is
öntudattal vallott "hid" - szerep megindítóan dokumentálja azt a magyar
küldetés tudatot, amely annyi keserves csalódás, igaztalan és embertelen
üldöztetés ellenére is, nem csekély mértékben jogosíthat fel mindannyi-
unkat népünk minőségi magatartását és alkotóerejét illető bizonyos de-
rűlítésre, mondotta előadásának befejező szavaiban Sirchich László.

MAGYAROK JUGOSZLÁVIÁBAN

A felvidéki magyarokról szóló vita után Dr. Lelbach Antal a
Délvidéki Felszabadító Tanács elnökének előadása következett. Az elnök-
lést Homonnay Elemér a DFT munkatörzskének a vezetője vette át.

Dr. Lelbach Antal "Magyarok Jugoszláviában" című előadásában
a Délvidék nemzetiségi összetételében bekövetkezett változásokból indult
ki. Amíg 1910-ben 30.2 %-kal a magyarság képezte e területek relatív
többségét s a vendékként betelepült szerbek csak 25.2 s a XVIII. század
folyamán betelepített németek csak 20 %-át tették ki az összlakósságnak,
1948-ban a magyarság 25.8 %-al már a második helyre szorult az abszolút
többséget megszerző szerbség (50.7 %) mögött. Az 1.9 %-ra összezsugo-
rodott németiség helyére betelepített egyéb délszláv elemekkel a délszláv-
vok együttes százalékaránya túllépte a 60 %-ot.

E százalékarányban bekövetkezett eltolódás ellenére a délvidéki magyarság 1948-ig jól tartotta magát s az 1944-45-ben elszenvedett 60.000 főnyi öszveszteség ellenére a királyi Jugoszlávia utolsó népszámlálásával szemben még gyarapodást is tudott felmutatni. Az 1953-as s az 1961-es népszámlálások eredményei szerint is növekedett a magyarság öszlétszáma, de a növekedés messze mögötte marad a Délvidék szláv népe viszonylagos gyarapodásának. Ez azt bizonyítja, hogy a magyarság asszimilációja megindult. Ezt a folyamatot egyrészt a vezetőit elvesztett magyarság magára hagyatottsága, másrészt a kommunista Jugoszlávia nemzetiségi s gazdasági politikája eredményezte. A közös nyomor elmosa a nemzetiségek közötti ellentéteket s a magyarság veszteségei a ve-gyes házasságok révén egyre nagyobbak.

De a délmagyarországi kérdést, amint a többi elszakított terület kérdését sem a statisztikai táblázatok fogják eldönteni. A szovjet rendszer öszzeomlását követő újjárendezés során más, a táj földrajzi s gazdasági adottságaiból folyó örök erők fognak érvényesülni, s a kulturális erők, melyek még a Délvidék délszláv elemeit is nyugathoz kapcsolják. A laza jugoszláv konglomerátum s az önnálló Vajdaság salzburgi álma végérvényesen megbukott. Délmagyarország kérdése a nagy középeurópai és az egész-európai öszműködés keretében fog megoldást nyerni.

A délvidéki magyarság helyzetéről folyó vita után rövid szünet szakitotta meg az ankétot.

A NEMZETI KÉRDÉS TÖRTÉNETE ; ELVEK, TENYEK ÉS TANULSÁGOK

Szünet után Sirchich László, majd később Dr. Leibach Antal elő-nökletével Dr. Wagner Ferenc a történettudós szempontjából világította meg a magyarság helyzetét. Wagner Ferenc ismeretlen forrásadatokkal bőven alátámasztott előadásában átfogó képet festett a nemzetiségi kérdés eredetéről és napjainkig terjedő fejlődéséről.

Foglalkozott Széchenyi István nemzetiségpolitikai nézeteivel, legfőképpen 1842-es akadémiai beszédével, amely mindmáig az emberiség legszebb politikai megnyilatkozásának tekinthető. Meggyőzőnek talál-tuk és újszerűnek azokat a fejtegetéseit, amelyek Kossuth Lajos szerepét elevenítették fel. Az előadó, a szokástól eltérően nem önmagában vizsgálta Kossuth nemzetiségpolitikai elveit, hanem szervesen beleil-lesztette a korabeli viszonyok közé. Egykoru források megszólaltatá-sával bizonyította, hogy Kossuth Lajos politikai ellenfelei közül jó-néhányan a bécsi udvar (Ján Kollár), egyesek pedig nemcsak Bécs, de ugyanakkor a cári titkos rendőrség szolgálatában is állottak, mint pél-dául Ludevít Gaj, az illirizmus apostola. Sok értékes adatot közölt Wagner Ferenc, mikor megrajzolta a nemzetiségi kérdés fejlődésének moz-gató rugóit. Kimutatta, hogy a XIX. század második felében már valameny-i nemzetiségnek kialakult a sajátos egyénisége, amelynek elismerte-téséért egyre élesedő küzdelmeket folytatott. Blénk színekkel eszete-lte az előadó a problémakör külpolitikai hátterét, különösen az 1867-es kiegyezéstől kezdődően. Ugyancsak eredeti forrásokra hivatkozva, álli-totta, hogy Masaryk és munkatársai csak akkor kezdtek gondolni az osztrák-magyar monarchia szétbomlásására, mikor erre az európai nagyhatal-maktól kifejezett biztatást kaptak az első világháboru derekán.

A két nagy háboru közti viszony ismertetésekor külön-külön foglalkozott az utódállamok és Magyarország helyzetével. A magyar jog-alkotást vizsgálva kiemelte az 1935 december 10-én kelt 11.000 M.E. sz. rendeletet, mely maradéktalanul megadta a nemzetiségeknek az anyanyelvi művelődés lehetőségét.

A második világháború utáni állapotokat is elemezte. Részletesen foglalkozott a lenini-sztalini nemzetiségpolitika elméletével és gyakorlatával, ahogyan az 1945-től Középeurópában jelentkezett.

Idézte Dekanozov, Szilin nagykövetek, valamint Gundorov szovjet tábornok, a Moszkvában székelő szláv világbizottság elnökének kijelentéseit.

Wagner Ferenc előadása végén alapelvekről beszélt, amelyek nem nyertek alkalmazást a múltban és jelenben. Ilyen alapelv az az evangéliumi tanítás, amely Széchenyi akadémiai beszédéből is kicsendül, hogy ne tedd azt másnak, amit magadnak nem kívánsz. Kimutatta azt is, hogy az amerikai fogalmazásu egyéni szabadságjogok valóraváltása középeurópa vegyes lakosságú térségein nagymértékben levezetné a századok során felgyülemlett és a jelenben is táplált feszültséget.

MINŐSEG NEMZETE AZ ERÉNYEK HONÁBAN

Az elnöklést Sirchich László majd Kossányi József vette át. Eszterhás István mondanivalójával az előtte elhangzott előadásokhoz kapcsolódott.

Észre kell venni, mondotta, hogy milyen egybehangzó következtésekre jutottak az előadók, akik más és más égtájáról indultak el kutatásaikkal. Ismertette a magyar emigráció mai helyzetét és azt bizonyította, hogy az emigráció "memorandum"-korszaka véget ért. Ezért szélesebb és főként a jövőt-érző elvi alapokon kell tovább folytatni az emigráció munkáját. A magyar emigrációnak olyan elvi tételben kell összefoglalni törekvését, amelyhez ugyan a veszélybe jutott kis és középnépek mind csatlakozhatnak, de amelynek elsősorban mégis a magyar áldozatok adnak igazolást, érvelést. A gondolatközlés és közlekedés fejlődése, a technika rohamos haladása, a rövidebb munkaidő meg fogja változtatni a világ nemzetközi és a nemzetek társadalmi szerkezetét. Éppen ezért szükséges és jövőreszóló az a követelés, amelyet 1957 március 15-én jelentetett meg a KIÁLTVÁNY AZ ERKÖLCSI VIÁGRENDÉRT című füzetében, követelve a kis és közép nemzetek szabadságának és biztonságának elérésére a nemzetközi ököljog megszüntetését. A belső társadalmi átalakulás sem történhet más úton. Az erkölcsi világrend alapja a keresztény életfelfogás, a felebaráti egyenlőség, de ennek a felebaráti egyenlőségnek kell a jövőben helyes arányba hozni a két nagy, korunkban sokszor egymással szembeállított, társadalmi követelményt: a szabadságot és a biztonságot. Az előadó ennél a kérdésnél idézett a "Társadalmi arány"; SOCIAL PROPORTION című angol nyelven megjelent politikai munkájából. Ha a magyar emigráció méltó kíván lenni az apáinktól örökölt "politikus nemzet" diszitó jelzőre, akkor meg kell találnia azokat az elveket, amelyek alapján a jövő alakul, mert ha ezt megtalálja, a magyar ismét régi jelentőségében, és ami a legfontosabb, régi vonzásával támadhat fel Közép-Európában. A jövő, emberséges elvekert folytatott küzdelmeiben kell kialakulnia a jövő magyarságának, amely nem lehet más, mint a minőség nemzete, hogy megalkossa magának és másoknak az Új-Magyarországban az erények honát. "Bizzunk a magyar nép erejében és tartsuk kötelességünknek, hogy kiharcoljuk a magyar nép erőinek szabad jelentkezési lehetőségét," fejezte be előadását, amelyben érdekes képeket, részleteket mutatott be a jövő fejlődéséről Eszterhás István.

EPITSUK A JOBB JÖVENDŐT

A magyar emigráció elvi programjáról, a mai anyagelvűségből kibontakozó jövőről folytatott vita után Nt. Egyed Aladár ny. evangélikus főesperes foglalta össze az ankét jelentőségét.

Színes és erős szavakkal mutatott rá arra, hogy a népek tengerében is a csuka az ur. Ha egy kis nép aggodalmaskodik, hogy elnyeli a

csuka ,akkor osendre intik,mert tiltakozása sérti a csuka szabadságát. A nemzetközi fórumokról mindig csak türelemre intik a magyart és közben, Szabó László szerint,"a szolgaság természetes lesz, a hazugság normalizálódik s egyre kevesebbek leszünk,akiknek fájnak az elcsatolt területek . "

Hangsúlyozta, hogy a lelki előfeltételeken kell először dolgoz-
nunk; önvizsgálatot tartanunk - itt és ott ... Annak a politikai fe-
szültségnek, amelyben élnünk kell, nincs politikai megoldása, csak Isten-
ben békülhetünk meg egymással.Tőle kapunk új megítélásokat. Isten után
az elszakított területek magyarságának egyetlen reménye ; a szabadföldi
magyarság.

Legyünk diplomatái az elszakított területek igazságának,felvilá-
gosító propagandával,imádságos munkával és munkás imádsággal. Építsük
a jobb jövőt,Reményik Sándor " Ahogy lehet "-jével és Mécs László-
val oltsunk vadócba a rózsát,hogy szebb és igazságosabb élet legyen e-
zen a földön.

Végül Istennek adott hálít,aki Szentlelkével szívünkben a szen-
vedő testvéreink iránti felelősségünket állandóan ébren tartja.
Sirchich Lászlónak mond köszönetet az ankét gondolatáért s annak nagy-
szerű kivitelezéséért . Majd az előadónak köszönte meg nagy felké-
szültségű szolgálataikat s a hallgatóságnak a lelkes érdeklődést és a
komoly, higgadt hozzászólásokat.

* * * * *

S Z I L A S S Y B É L A A L A P ANKÉTUNK ANYAGÁNAK ANGOLNYELVŰ KIADÁSÁRA!

Ankétunk teljes anyagát,mértékadó vélemények egybevetése és
kiértékelése után, számos oldalról megnyilvánuló óhajnak megfelelően,
egyenlőre a n g e l n y e l v e n tervezzük kiadni.- A korszerű
nemzetvédelem és tájékoztatás döntő szempontjai gondos fordítást és
lektorálást hangsúlyoznak. A nyomdai kivitelezés során számolnunk kell
az angol nyelvterület igényeivel és színvonalával.Igy az emelkedő költ-
ségekkel is.- Másfélévtizedes, nehéz időkben megkezdett munkánk támoga-
tóit egyben tanuit is tisztességgel szegénységünknek... Meleg szívvel,bajtársi
szeretettel gondolunk mindazon testületi és egyéni megnyilatkozásokra,
amelyek már eleve cselekvőkészségüket hangsúlyozták.Ösztönzésük igen
jelentős mértékben járult hozzá elhatározásunkhoz.

Feledhetetlen alapító-elnökünk nemzetpolitikai végrendelete
szellemében a mai napon

S Z I L A S S Y B É L A A L A P O T

létesítünk. Felkérjük hűséges tagjainkat, barátainkat, a magyarvédő
arcvonal szervezeteit és tagjait,hogy a széleshorizontú angol nyelvű
munka kiadását elősegítő támogatásukat központi pénztárosunk címére :
Elek Kálmán, 1470 West 107 St. Cleveland 2.Ohio. Usa.- Szilassy Béla-
Alap- megjelöléssel eljuttatni szíveskedjenek. Az Alap kezelésére ku-
ratoriumot állítunk fel,a hozzájárulásokat hivatalos kiadványunk,a
"Kettős járom alatt " -ban nyilvánosan nyugtázzuk.

Cleveland,1964 április havában, a hírhedt " kassai program" tizenki-
lencedik évfordulóján. A CSEHSZLOVÁKIAI MAGYAROK NEMZETI BIZOTTMÁNYA.

MADÁCH IMRE EMLÉKVACSORA.

Clevelandi csoportunk, az általánosan megnyilvánuló óhajnak engedve, idén is megrendezi az elmúlt évek nagysikerű - F e l v i d é k i - T á r s a s y a c s o r á j á t. - Madách Imre halálának centennáriumi évében, a f.évi április hó 18-án, Szombaton este 7.30 órákor, a clevelandi nyugatoldali magyar evangélikus egyház nagytermében rendezendő M a d á c h I m r e E m l é k v a c s o r á n, az alsósztrégovai remete halhatatlan életművéről nagytiszteletű E g y e d A l a d á r, - egykori sajtógömöri ev.lelkész, ny.főesperes emlékezik meg.

* * * * *

A CSSR 1961 márciusában végrehajtott népszámlálásának folyamatosan nyilvánosságra hozott adatai szerint, a köztársaság nemzetiségi megoszlása a következő : 9,069.222 cseh és morva, 3,836.213 szlovák, 533,934 magyar (? ! !), 140.402 német, 67.522 lengyel, 54.984 ukrán.- A csehszlovákok u.n. népszámlálásainak megbízhatóságához a köztársaság rövid fennállása óta mindig súlyos kétség fért... ! Az összehasonlító kiértékelés külön tanulmány tárgyát képezi. Most csupán annyit jegyzünk meg, hogy a csehszlovák statisztikai " műveletek" elképesztő eredményeként, 1950 és 1957 között közel kettőszázezer magyar testvérünk " tűnt el " a Ceskoslovensky Statisticky Urad utvesztőjében... ! !

* * * * *

NATIONAL COMMITTEE of HUNGARIANS
of CZECHOSLOVAKIA

2092 West 95th St., Cleveland 2, Ohio

RETURN REQUESTED

PRINTED MATTER